

การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนสู่มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนอาเซียน กรณีศึกษา บ้านกู อำเภอบางคนที จังหวัดศรีสะเกษ

Developing of Community-Based Tourism to the ASEAN Community-Based Tourism Standard: A Case Study of Ku Village, Prangku District, Sisaket Province

อภิชัย ธรรมนิยม, พิมพ์ลา คงขาว*

Apichai thumniyom, Pimpila kongkhaw

อาจารย์, คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตศรีสะเกษ

อาจารย์, คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

Lecturer, Faculty of Liberal Arts, Thailand National Sports University Sisaket Campus

Lecturer, Faculty of Business Administration and Accounting, Sisaket Rajabhat University

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนสู่มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนอาเซียน กรณีศึกษา บ้านกู อำเภอบางคนที จังหวัดศรีสะเกษ มีจุดประสงค์การวิจัยคือ (1) เพื่อศึกษาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของชุมชนวัฒนธรรมชาวภูยกายบ้านกู (2) เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนวัฒนธรรมชาวภูยกายบ้านกูสู่การเป็นการท่องเที่ยวโดยชุมชนอาเซียน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญของการศึกษาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของชุมชนวัฒนธรรมชาวภูยกายบ้านกู ได้แก่ ผู้นำชุมชน ประชาชน ชาวบ้าน และกรรมการชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านกู รวมทั้งสิ้น จำนวน 11 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญของการกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนวัฒนธรรมชาวภูยกายบ้านกูสู่การเป็นการท่องเที่ยวโดยชุมชนอาเซียน ได้แก่ ผู้นำชุมชน ประชาชน ชาวบ้าน และกรรมการชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านกู ผู้แทนจากหน่วยงานภาครัฐ องค์กร/ธุรกิจ เอกชน สถาบันการศึกษา และชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านกู รวมทั้งสิ้น จำนวน 20 คน ใช้วิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคือแบบประเมินมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนอาเซียน มีวิธีการเก็บข้อมูลโดยการประชุมระดมความคิดเห็นและการประชุมเชิงปฏิบัติการ และใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนวัฒนธรรมชาวภูยกายบ้านกู มีผลการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวที่ผ่านเกณฑ์การประเมินการท่องเที่ยวโดยชุมชนอาเซียน จำนวน 121 เกณฑ์ ไม่ผ่าน จำนวน 50 เกณฑ์ จากทั้งหมด 171 เกณฑ์ จุดเด่นด้านการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน ได้แก่ 1) ชุมชนมีการจัดตั้งชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านกู 2) ชุมชนใช้เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม วิถีชีวิต และความเป็นอยู่ ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ชุมชน 3) ชุมชนมีความร่วมมือกับชุมชนใกล้เคียง โดยมีการประสานการทำงานร่วมกับหมู่บ้านใกล้เคียงเพื่อนำสินค้ามาวางขายให้นักท่องเที่ยว 4) ชุมชนส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการต้อนรับนักท่องเที่ยว และส่งเสริมให้เยาวชนทำหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์นำชมและให้ข้อมูลต่างๆ 5) ชุมชนใช้ผลิตภัณฑ์และบริการที่มีอยู่ในท้องถิ่นเป็นส่วนใหญ่ 6) ชมรมฯ ส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนให้รักษาริถีชีวิตแบบดั้งเดิม เช่น การแต่งกาย ภาษาพูด สร้างความภาคภูมิใจแก่สมาชิกชุมชน แนวทางการพัฒนาสู่การเป็นการท่องเที่ยวโดยชุมชนมาตรฐานอาเซียนพบว่าชุมชนควรมีแนวทางการพัฒนาตนเอง ดังต่อไปนี้ (1) พัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อการท่องเที่ยวเพื่อสร้างความยั่งยืนให้กับการท่องเที่ยวโดยชุมชน (2) พัฒนาคุณภาพและความเชี่ยวชาญของมัคคุเทศก์ท้องถิ่น (3) พัฒนาคุณภาพของการท่องเที่ยวและกิจกรรมต่างๆ (4) พัฒนาคุณภาพของบริการอาหารและเครื่องดื่ม (5) พัฒนาคุณภาพของที่ระลึกในชุมชน (6) พัฒนาการปฏิบัติงานของผู้ประกอบการการท่องเที่ยวอย่างเป็นมิตร (FTO)

คำสำคัญ : การท่องเที่ยวโดยชุมชน มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนอาเซียน

ABSTRACT

The research project “Developing of Community-Based Tourism to the ASEAN Community-Based Tourism Standard: A Case Study of Ku Village, Prangku District, Sisaket Province” has purposes as follow: (1) To study tourism potentials of Kui cultural community, Ku Village, Prangku District, Sisaket Province. (2) To determine guidelines of development to the ASEAN Community-Based Tourism Standard. The target group of studying tourism potentials is community’s leaders, sages, and member of Tourism Promotional Club of Ku Village, total in 11 person. The target group of determining guideline of development is community’s leaders, sages, and member of Tourism Promotional Club of Ku Village, representatives from the government agencies, private enterprise, and educational institution, total in 20 person. A purposive sampling technique is used to define target selection. The instrument of this study is ASEAN Community-Based Tourism Standard’s evaluation form which intent to analysis and evaluate the management of tourism in various aspect of community. The data is collected by organizing a brainstorming and workshop meeting and it was applied a Data Descriptive Analysis technique to describe the development guidelines of the community.

The research finding are as follows.

Kui cultural community has passed 120 criteria, not passed 51 criteria through 171 evaluation criteria. The most performances regard tourism management are 1) the community founded Kui Tourism Promotional Club. 2) The community applies cultural identity, local lifestyle for the benefit of community. 3) The community collaborates with adjacent communities. 4) The community encourages elderly people to participate in welcoming tourist activity and supports juvenile to guide and give information to the tourist. 5) The community uses internal products and services. 6) The Kui tourism promotional club encourage community’s member to conserve their originality lifestyle. According to the ASEAN CBT Standard, The development’s guidelines for community are as follow: 1) Improve tourism products for sustainability of community. 2) Enhance the competency of local guide. 3) Improve quality of tourism activities. 4) Improve quality of food and beverage’s service. 5) Improve quality of accommodation in community 6) Improve performance of Friendly Tour Operator.

Keywords: Community-Based Tourism, ASEAN Community-Based Tourism Standard.

บทนำ

การท่องเที่ยวถือเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ ทั้งในระดับโลกและภูมิภาค ทั้งนี้ประเทศไทยต้องแข่งขันกับนานาประเทศ โดยเฉพาะกลุ่มประเทศอาเซียนที่เป็นจุดมุ่งหมายของการเดินทางของนักท่องเที่ยวทั่วโลก โดยการเดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทยนั้น นอกจากจะเป็นการกระตุ้นการพัฒนาทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ยังก่อให้เกิดการขับเคลื่อนชุมชน ดังจะเห็นได้จากประโยชน์ที่ชุมชนได้รับ เช่น การมีรายได้ การฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม ตลอดจนศิลปวัฒนธรรม ทั้งนี้รัฐบาลได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาชุมชนซึ่งเป็นโครงข่ายที่เชื่อมต่อกันทั้งประเทศ ให้ชุมชนมีการพัฒนาตนเองเพื่อยกระดับการบริการทางการท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐานตามแผนแม่บทโลกสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน (แผนปฏิบัติการ 21) และแผนยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน ตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2564) โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญคือการสร้างความประทับใจให้แก่นักท่องเที่ยวและผู้มาเยือน และเพื่อปรับภาพลักษณ์ของการท่องเที่ยวไปสู่ทางที่ดีขึ้น มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนอาเซียน ประกอบด้วยเกณฑ์ประเมิน 8 ด้าน ได้แก่

1. มาตรฐานด้านการจัดการชุมชน 2. มาตรฐานด้านการส่งเสริมสภาพความเป็นอยู่ 3. มาตรฐานด้านการอนุรักษ์และปรับปรุงสิ่งแวดล้อม 4. มาตรฐานด้านกระตุ้นให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างชุมชนท้องถิ่นกับแขกผู้มาเยือน 5. มาตรฐานด้านคุณภาพของการให้บริการนำเที่ยว 6. มาตรฐานด้านคุณภาพของบริการด้านอาหารและเครื่องดื่ม 7. มาตรฐานด้านคุณภาพของที่พักรับ 8. มาตรฐานด้านบทบาทของผู้ประกอบการการท่องเที่ยว (CBT FTO) เป็นทางเลือกหนึ่งที่ชุมชนการท่องเที่ยวสามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาตนเอง เพื่อยกระดับคุณภาพการบริหารจัดการชุมชนและการให้บริการนักท่องเที่ยวผ่านมุมมองทั้งจากผู้ให้บริการ (host) และนักท่องเที่ยว (tourist) อีกทั้งเป็นการสอดคล้องกับการเปิดประชาคมอาเซียนและเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดศรีสะเกษ ได้กำหนดแผนปฏิบัติงานเกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดศรีสะเกษ ด้วยการส่งเสริมตามแนวทางอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน โดยได้ดำเนินการเป็นโครงการนาร่องในปีงบประมาณ 2558 ภายใต้โครงการชุมชนวัฒนธรรมสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดศรีสะเกษ ประจำปี 2558 โดยคัดเลือกชุมชนนาร่องทั้ง 4 ชุมชน ได้แก่ (1) ชุมชนตำบลกู่ อำเภอบางแก้ว (ชนเผ่าส่วย/ปราสาทบางแก้ว) (2) ชุมชนตำบลภูผาย อำเภอนายูง (ชนเผ่าเขมร/ปราสาทภูผาย) (3) ชุมชนตำบลปราสาทเยอ อำเภอยะรัง (ชนเผ่าเยอ/ปราสาทเยอ) (4) ชุมชนตำบลปราสาท อำเภอยะรัง (ชนเผ่าส่วย/ปราสาทบ้านปราสาท) จากสภาพปัจจุบันพบว่าศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของ 4 ชุมชนประกอบด้วย 1) ด้านทรัพยากรท่องเที่ยวหลักของทั้ง 4 ชุมชน คือ ปราสาทขอมขอมโบราณ และวัฒนธรรมของแต่ละชนเผ่า มีความโดดเด่นและน่าสนใจอยู่ในระดับใกล้เคียงกัน 2) ด้านการบริการท่องเที่ยวต่างๆ เช่น การรวมกลุ่มกันของชุมชนเพื่อการบริการและการจัดการการท่องเที่ยว การบริการที่พักสัมผัสวัฒนธรรม ฐานการเรียนรู้ชุมชน ตลอดจนการบริการมัคคุเทศก์และนำเที่ยว มีความแตกต่างกันไปตามศักยภาพของชุมชน ชุมชนที่มีความมีการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเกิดขึ้นและมีการจัดกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวที่โดดเด่น ทั้งนี้ ชุมชนที่มีการจัดการการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง คือ ชุมชนวัฒนธรรมชาวกูย ตำบลกู่ อำเภอบางแก้ว โดยมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยการนำแหล่งโบราณสถานผาสนาประเพณีวัฒนธรรม และมีการสร้างฐานการเรียนรู้ในชุมชน และกิจกรรมส่งเสริมกิจการเยาวชนให้มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวโดยชุมชนวัฒนธรรมชาวกูย ตำบลกู่ อำเภอบางแก้ว ได้มีการพัฒนาตนเองเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวโดยใช้แหล่งโบราณสถานทางประวัติศาสตร์ที่มีอยู่ในชุมชนและวัฒนธรรมประเพณี ชาวกูย เป็นตัวดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน ส่งผลให้เกิดการท่องเที่ยวและรายได้ให้กับคนในชุมชน ทั้งนี้ยังมีข้อสังเกตเพิ่มเติมว่า มีการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนเฉพาะในบางฤดูกาลเท่านั้น เช่น เทศกาลงานบุญเบิกฟ้า ขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 นอกนั้นเป็นการเดินทางมาท่องเที่ยวแบบทัศนอาจร ผลจากการลงพื้นที่สำรวจความต้องการของชุมชนในการพัฒนาสู่การเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว ผู้นำชุมชนและชาวบ้านมีความสนใจที่จะยกระดับท่องเที่ยวสู่การเป็นหมู่บ้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างเต็มรูปแบบ เพื่อรองรับความต้องการที่หลากหลายของนักท่องเที่ยว เช่น การจัดการบ้านพักสัมผัสวัฒนธรรม (โฮมสเตย์) การสร้างฐานการเรียนรู้ชุมชน การอบรมมัคคุเทศก์และเจ้าบ้านที่ดี เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมทั้งหมดนี้เรียกรวมกันว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชน

จากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยเล็งเห็นว่าชุมชนวัฒนธรรมชาวกูย อำเภอบางแก้ว จังหวัดศรีสะเกษ มีศักยภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เป็นรูปธรรม จึงได้เลือกชุมชนนี้เพื่อทำการศึกษาแนวทางการพัฒนาด้านองค์การบริหารมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนในระดับประเทศและระดับอาเซียนในลำดับต่อไป รวมถึงการสร้างเชื่อมั่นแก่นักท่องเที่ยวว่าเมื่อเดินทางมาท่องเที่ยวในชุมชนแล้ว จะได้รับการบริการด้านการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ โดยในกรณีศึกษานี้จะมุ่งศึกษาแนวทางการพัฒนาตนเองของชุมชนท่องเที่ยวบ้านกู่ อำเภอบางแก้ว จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อเตรียมความพร้อมในการประเมินรับรองมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผลจากการได้รับรองมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนแล้ว จะมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเยี่ยมเยือนจังหวัดศรีสะเกษเป็นจำนวนมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของชุมชนวัฒนธรรมชาวกูยบ้านกู่
2. เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนวัฒนธรรมชาวกูยบ้านกู่สู่การเป็นการท่องเที่ยวโดยชุมชนอาเซียน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนสู่มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนอาเซียน กรณีศึกษา บ้านกู่ อำเภอบางแก้ว จังหวัดศรีสะเกษ ครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาแนวทางการพัฒนาสู่การเป็น การท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ได้มาตรฐานระดับอาเซียน ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษา

กลุ่มที่ 1 การศึกษาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของชุมชนวัฒนธรรมชาวกูยบ้านกู่ มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 11 คน ได้แก่ ผู้นำชุมชน ราษฎรชาวกูย และกรรมการชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านกู่

กลุ่มที่ 2 การกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนวัฒนธรรมชาวกูยบ้านกู่สู่การเป็นการท่องเที่ยวโดยชุมชนอาเซียน มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 คน ได้แก่ ผู้แทนจากหน่วยงานภาครัฐ องค์กร/ธุรกิจเอกชน สถาบันการศึกษา และชมรม ส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านกู่

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ตอนที่ 1 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบประเมินมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนอาเซียน เพื่อวิเคราะห์และ ประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวในด้านต่างๆ ของชุมชน เป็นการนำเอามาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนของอาเซียนมาใช้ ในการสร้างแบบประเมินในครั้งนี้ ซึ่งแบบประเมินแบ่งออกเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย **ตอนที่ 1** ข้อมูลชุมชน คณะผู้ร่วม การประเมิน ได้แก่ ชื่อชุมชน ที่ตั้งของชุมชน คณะผู้ร่วมการประเมิน วันที่ประเมิน และคำชี้แจงเกี่ยวกับเกณฑ์การประเมิน **ตอนที่ 2** เนื้อหาสาระและตัวชี้วัด แบ่งออกเป็น 8 ด้าน ได้แก่ 1) มาตรฐานสำหรับการเป็นเจ้าของและจัดการโดยชุมชน 2) มาตรฐานสำหรับการมีส่วนร่วมส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีของสังคม 3) มาตรฐานสำหรับการอนุรักษ์และปรับปรุงสิ่งแวดล้อม 4) มาตรฐานสำหรับกระตุ้นให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างชุมชนท้องถิ่นกับแขกผู้มาเยือน 5) มาตรฐานสำหรับการให้บริการ การท่องเที่ยวและนำเที่ยวที่มีคุณภาพ 6) มาตรฐานสำหรับการสร้างความมั่นใจในคุณภาพของบริการอาหารและเครื่องดื่ม 7) มาตรฐานสำหรับการสร้างความมั่นใจในคุณภาพของที่พัก 8) มาตรฐานสำหรับการสร้างความมั่นใจในการปฏิบัติงาน ของผู้ประกอบการการท่องเที่ยวอย่างเป็นมิตร (FTO)

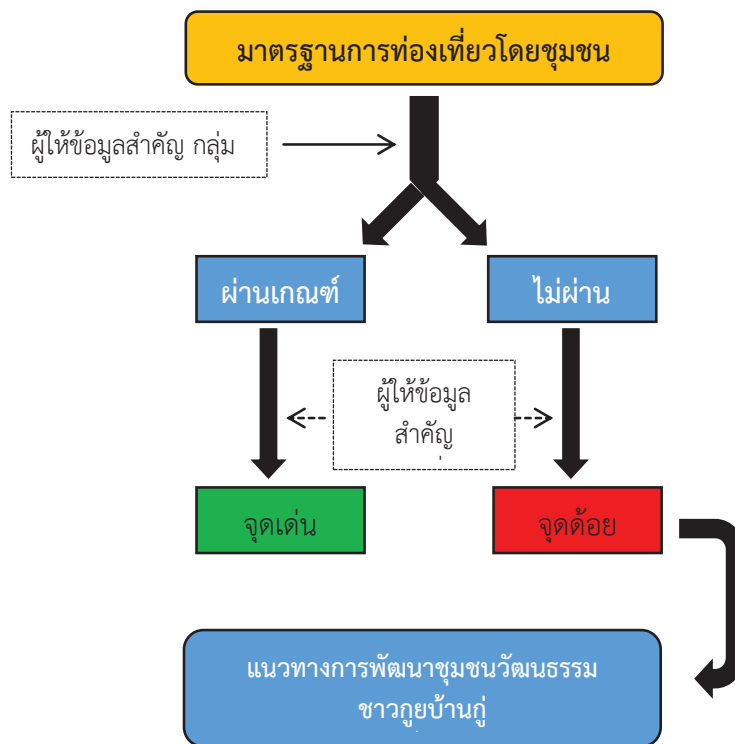
ตอนที่ 2 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบประเมินจุดแข็งจุดอ่อน กล่าวคือเมื่อได้ผลการประเมินมาตรฐาน ของชุมชนตามเกณฑ์มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนอาเซียนแล้ว นำข้อที่ผ่านการประเมินนั้นมาพิจารณาเป็นจุดเด่น ของชุมชนและนำข้อที่ไม่ผ่านการประเมินมาพิจารณาเป็นจุดด้อยของชุมชน หลังจากนั้นมีการประชุมเชิงปฏิบัติการของ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 2 เพื่อกำหนดประเด็นเร่งด่วนในการพัฒนาชุมชน

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ใช้การประชุมระดมความคิดเห็น (Brainstorming) เพื่อเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มที่ 1 ในการวิเคราะห์ ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของชุมชน และ ใช้การประชุมเชิงปฏิบัติการ (workshop) เพื่อเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กลุ่มที่ 2 ในการกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนสู่การเป็นการท่องเที่ยวโดยชุมชนอาเซียน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) ในทั้ง 2 วัตถุประสงค์ คือเพื่ออธิบายถึงศักยภาพด้านการ ท่องเที่ยวของชุมชนและเพื่ออธิบายแนวทางการพัฒนาตนเองของชุมชนวัฒนธรรมชาวกูยบ้านกู่ แยกตามประเด็นต่างๆ เพื่อยกระดับมาตรฐานสู่การท่องเที่ยวโดยชุมชนมาตรฐานอาเซียน

แผนผังกรอบแนวคิดการวิจัย
ที่มา: ผู้วิจัย

ผลการศึกษา

การประเมินชุมชนวัฒนธรรมชาวภูยบ้านกู่ อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ ตามเกณฑ์มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนอาเซียน 8 ด้าน ผลการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว มีดังนี้

ตารางที่ 1.1 ผลการประเมินการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวของชุมชนวัฒนธรรมชาวภูยบ้านกู่ อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ

เกณฑ์ประเมิน	ผ่าน	ไม่ผ่าน
171 ข้อ	121 ข้อ	50 ข้อ
เกณฑ์มาตรฐานที่ประเมิน		ผลการดำเนินงาน
ด้านที่ 1 มาตรฐานสำหรับการเป็นเจ้าของและจัดการโดยชุมชน		95.45 %
ด้านที่ 2 มาตรฐานสำหรับการมีส่วนร่วมส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีของสังคม		100 %
ด้านที่ 3 มาตรฐานสำหรับการอนุรักษ์และปรับปรุงสิ่งแวดล้อม		100 %
ด้านที่ 4 มาตรฐานสำหรับกระตุ้นให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างชุมชนท้องถิ่นกับแขกผู้มาเยือน		76.92 %
ด้านที่ 5 มาตรฐานสำหรับการให้บริการการท่องเที่ยวและนำเที่ยวที่มีคุณภาพ		68.42 %
ด้านที่ 6 มาตรฐานสำหรับการสร้างความมั่นใจในคุณภาพของบริการอาหารและเครื่องดื่ม		90.90 %
ด้านที่ 7 มาตรฐานสำหรับการสร้างความมั่นใจในคุณภาพของที่พักร		87.87 %
ด้านที่ 8 มาตรฐานสำหรับการสร้างความมั่นใจในการปฏิบัติงานของผู้ประกอบการท่องเที่ยวอย่างเป็นมิตร (FTO)		0.00 %

ด้านที่ 1 การเป็นเจ้าของและจัดการโดยชุมชน ชุมชนมีการจัดตั้งชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านกู่ และมีการเลือกตั้งคณะกรรมการบริหารชมรมฯ มีวาระ คราวละ 4 ปี มีการเสนอชื่อสมาชิกคณะกรรมการชมรมฯ และมีการออกเสียงเลือกตั้งตามหลักประชาธิปไตยมีการจัดทำโครงสร้างบริหารงานและการแบ่งภาระงานและหน้าที่รับผิดชอบอย่างชัดเจน คณะกรรมการที่ได้รับการเลือกตั้งมีหน้าที่ สรรหาสมาชิกที่มีความรู้ความสามารถ เหมาะสมในด้านต่างๆ เช่น กลุ่มอาหารและ ขนมพื้นบ้าน กลุ่มยุวมัคคุเทศก์ และกลุ่มทอผ้าไหม เป็นต้น ชมรมฯ ได้รับการรับรองจากองค์กรระดับชุมชน และระดับจังหวัด คือ จากองค์การองค์การบริหารส่วนตำบลกู่ อำเภอปรังค์กู จังหวัดศรีสะเกษ และจากสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดศรีสะเกษ สมาชิกในชุมชนปฏิบัติตามข้อบังคับของชมรมฯ อย่างเคร่งครัด ชุมชนใช้เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม วิถีชีวิตและความเป็นอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ชุมชน มีระบบการแบ่งรายได้ที่เกิดขึ้นจากการรับนักท่องเที่ยวที่ชัดเจนและเป็นธรรม มีเอกสารแผนการปฏิบัติงานประจำปีทั้งโครงการระยะสั้นและระยะยาว พร้อมทั้งระบุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน โดยการติดประกาศและสมาชิกชุมชนสามารถขอรับข้อมูลได้ ณ ที่ทำการบ้านกู่ ตลอดจนชมรมฯ มีการตั้งคณะกรรมการตรวจสอบ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน และรายงานให้สมาชิกชมรมฯ ทราบเมื่อสิ้นสุดโครงการ

ด้านที่ 2 การมีส่วนร่วมส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีของสังคม ชมรมฯ เปิดโอกาสให้สมาชิกของชุมชน ทุกเพศทุกวัยได้ทำหน้าที่ในการต้อนรับ นักท่องเที่ยว โดยส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการต้อนรับนักท่องเที่ยว เช่น ในพิธีบายศรีสู่ขวัญ และสนับสนุนให้เยาวชนทำหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์นำชมและให้ข้อมูลต่างๆ ของชุมชน ชมรมฯ มีโครงสร้างการทำงาน มีการแบ่งภาระหน้าที่และมีโครงสร้างการแบ่งผลประโยชน์ที่ชัดเจน โดยมีข้อตกลงเรื่องการหักส่วนรายได้ ร้อยละ 10 เพื่อเป็นกองทุนในการสร้างสาธารณประโยชน์ ใช้ผลิตภัณฑ์ที่ได้ในชุมชนมาสร้างเป็นสินค้าและบริการแก่นักท่องเที่ยว โดยจ้างงานสมาชิกในชุมชน ทั้งงานด้านการท่องเที่ยวและงานสาธารณประโยชน์ ชมรมฯ ยังส่งเสริมให้สมาชิกใน ชุมชนให้รักษาวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม เช่นการแต่งกาย ภาษาพูด สร้างความภาคภูมิใจแก่สมาชิกชุมชน มีระเบียบและข้อตกลงเกี่ยวกับการรักษา วัฒนธรรมของชาติพันธุ์ชาวกูย นอกจากนี้ชุมชนยังมีความร่วมมือที่เข้มแข็งกับชุมชนการท่องเที่ยวอื่นๆ เช่น การท่องเที่ยวโดยชุมชน บ้านอาลี อ.สำโรงทาบ จ.สุรินทร์ การท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านธาตุน้อย อ.อุทุมพรพิสัย จ.ศรีสะเกษ

ด้านที่ 3 การอนุรักษ์และปรับปรุงสิ่งแวดล้อม ชุมชนมีการบันทึกข้อมูลแหล่งทรัพยากร ธรรมชาติและแหล่งที่มีความอ่อนไหวเชิง สิ่งแวดล้อมภายในชุมชน และรวบรวมจัดเก็บ และส่งข้อมูลแก่องค์การบริหารส่วนตำบล มีกองทุนสำหรับสนับสนุนกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์และปรับปรุงสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน มีระบบจัดการของเสียที่มีสถานะเป็นของแข็ง (solid waste) และระบบจัดการน้ำเสียในท้องถิ่นอย่างเหมาะสม โดยใช้หลักการหลีกเลี่ยงการสร้างขยะ ลดปริมาณขยะ นำขยะมาใช้ซ้ำ และนำกลับมาใช้ใหม่ รวมทั้งการจัดการกับของเสียที่เน่าได้อย่างถูกสุขลักษณะ ชมรมฯ มีฐานข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชน และมีการให้ความรู้แก่สมาชิกชุมชนและนักท่องเที่ยวและใช้แหล่งพลังงานคาร์บอนต่ำ ทั้งในกระบวนการผลิตสินค้าและอาหาร

ด้านที่ 4 การกระตุ้นให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างชุมชนท้องถิ่นกับแขกผู้มาเยือน ชมรมฯ มีการประกาศข้อกำหนดและข้อพึงปฏิบัติของชุมชน เจ้าบ้าน และผู้มาเยือน ด้วยการสร้างสื่อและป้ายข้อมูลเพื่อสร้างความเข้าใจที่ดีแก่นักท่องเที่ยว ชุมชนเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวช่วยงาน กิจกรรม/งานประเพณีร่วมกับสมาชิกในชุมชน และมีแนวทางในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวต่างวัฒนธรรม เช่น นักท่องเที่ยวอิสลาม นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ เป็นต้น ชุมชนนำวัฒนธรรมของชุมชนมาเป็นจุดเด่นด้านการท่องเที่ยว มีข้อกำหนดเกี่ยวกับราคาและค่าบริการที่เป็นธรรม โดยสมาชิกในชุมชนได้รับผลตอบแทนที่คุ้มค่า

ด้านที่ 5 การให้บริการการท่องเที่ยวและนำเที่ยวที่มีคุณภาพ มัคคุเทศก์ท้องถิ่นควรมีความรู้ที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมในท้องถิ่น ความรู้ทางประวัติศาสตร์ ประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน ตลอดจนมีความเข้าใจในหลักการของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน รวมถึงให้ความรู้ผู้มาเยือนในประเด็นที่อ่อนไหว เพื่อช่วยปกป้องทรัพยากรและคุณค่าของธรรมชาติและวัฒนธรรมที่มีในท้องถิ่น โดยอัตราส่วนของมัคคุเทศก์ท้องถิ่นต่อนักท่องเที่ยว คือ 1 ต่อ 7 คน ทั้งนี้ นักท่องเที่ยวได้รับข้อมูลกำหนดการการท่องเที่ยว ระดับความยากง่าย อันตรายที่อาจมี มาตรการ ข้อบังคับหรือกฎระเบียบเพื่อรักษาความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว ก่อนเข้าถึงชุมชนทุกครั้ง กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่สามารถสร้าง

ความเข้าใจข้ามวัฒนธรรมและเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการทำประโยชน์ในท้องถิ่น ตลอดจนมีการสอบถามความคิดเห็นและความพึงพอใจต่อการบริการการท่องเที่ยวของชุมชนและนำข้อมูลมาปรับปรุงการทำงาน

ด้านที่ 6 การสร้างความมั่นใจในคุณภาพของบริการอาหารและเครื่องดื่ม ชุมชนฯ มีการคัดเลือกผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้จัดหาอาหารและเครื่องดื่ม โดยพิจารณาจากความรู้ ความสามารถ ฝีมือ และประสบการณ์ในการประกอบอาหารท้องถิ่น ใช้วัตถุดิบเกษตรอินทรีย์ที่ปลูกในชุมชน ใช้วัสดุจากธรรมชาติ มีการจัดเตรียมอาหารและให้บริการอย่างถูกสุขลักษณะ รวมถึงเปิดโอกาสให้เจ้าบ้านและผู้มาเยือนได้แลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน มีเมนูอาหารและเครื่องดื่มระบุในข้อตกลงกับนักท่องเที่ยวว่าอาหารที่มีรสชาติหลากหลาย สามารถทานได้ทุกเพศทุกวัย มีความเพียงพอกับความต้องการของนักท่องเที่ยว และมีอาหารว่างระหว่างมื้อโดยกำหนดเมนูอาหารที่แตกต่างกันทุกวันและมีอาหารท้องถิ่นอย่างน้อยหนึ่งอย่าง ผู้จัดหาอาหารและเครื่องดื่มประจำท้องถิ่นมีการดูแลบริเวณที่ใช้เตรียมและรับประทานอาหาร ทำความสะอาดอุปกรณ์ที่ใช้เตรียมและรับประทานอาหารก่อนนำมาใช้ จัดเก็บอาหารไว้ในภาชนะที่สะอาดอย่างมิดชิด เป็นระเบียบเรียบร้อย และถูกสุขลักษณะ ไม่มีสัตว์รบกวนในสถานที่เก็บอาหารและบริเวณที่ใช้ปรุงและรับประทานอาหาร

ด้านที่ 7 การสร้างความมั่นใจในคุณภาพของที่พัก ชุมชนฯ มีการคัดเลือกผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้จัดหา ที่พักประจำชุมชน โดยพิจารณาจากความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์เรื่องที่พักในชุมชน ที่พักที่สะอาดและปลอดภัยเพื่อให้ผู้มาเยือนมีโอกาสได้รับประสบการณ์เกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนและเปิดโอกาสให้เจ้าบ้านและผู้มาเยือนได้แลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน แต่ละหลังคาเรือนมีข้อมูลเกี่ยวกับความปลอดภัย ความมั่นคงและพฤติกรรมที่กำหนดให้ปฏิบัติตามมาตรฐานความปลอดภัยพื้นฐานแก่นักท่องเที่ยว ที่พักมีห้องน้ำและห้องสุขาในที่พักทุกแห่งที่ให้นักท่องเที่ยวมีความเป็นส่วนตัว มีการระบายอากาศอย่างพอเพียง มีการทำความสะอาดและดูแลที่พักทุกแห่งอย่างทั่วถึงเป็นประจำทุกวัน ผู้จัดหาที่พักประจำชุมชนมีความรู้ด้านการรักษาความปลอดภัยให้ผู้มาเยือนและทรัพย์สินของผู้มาเยือนในที่พัก มีเอกสารแนวทางสำหรับเหตุการณ์ฉุกเฉิน รวมทั้งกรณีที่เกิดอุบัติเหตุหรือมีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ หรือได้รับอุบัติเหตุ

ด้านที่ 8 การสร้างความมั่นใจในการปฏิบัติงานของผู้ประกอบการการท่องเที่ยวอย่างเป็นมิตร (FTO) เพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนฯ ชุมชนบ้านกู่ยังไม่มีการสร้างข้อตกลงและทำสัญญาเป็นลายลักษณ์อักษรกับผู้ประกอบการการท่องเที่ยวอย่างเป็นมิตร (FTO)

ภาพที่ 1 การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนสู่การเป็นการท่องเที่ยวโดยชุมชนอาเซียน
ที่มา: ผู้วิจัย

ผลการประชุมเชิงปฏิบัติการ (workshop) ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนวัฒนธรรมชาวภูยู่สู่การเป็นการท่องเที่ยวโดยชุมชนอาเซียน โดยการพิจารณาจุดแข็งจุดอ่อนของชุมชน ได้ผลดังนี้

จุดแข็งของชุมชน

1) ชุมชนเป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวและมีการจัดการโดยชุมชนเอง กล่าวคือ ชุมชนมีการจัดตั้งองค์กร เพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยว มีโครงสร้างการจัดการ มีข้อตกลงกันในเรื่องบทบาทและความรับผิดชอบของผู้ที่เกี่ยวข้อง มีกฎระเบียบและข้อบังคับขององค์กรและได้รับการยอมรับตามจารีตประเพณีหรือตามกฎหมาย โดยหน่วยงานด้านการปกครองในระดับชุมชน

2) ชุมชนนำเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม วิถีชีวิตและความเป็น มาสร้างเป็นผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว มีระบบการแบ่งรายได้ที่เกิดขึ้นจากการรับนักท่องเที่ยวที่ชัดเจนและเป็นธรรม

3) มีระบบการจัดการการเงิน เอกสารแผนการปฏิบัติงานประจำปี เอกสารเป้าหมายและวัตถุประสงค์ระยะยาวของโครงการ และมีกลไกสำหรับติดตามและประเมินผลความยั่งยืนในการดำเนินงานของกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน

จุดอ่อนของชุมชน

1) ชุมชนไม่มีการทำข้อตกลงอย่างชัดเจนและเป็นลายลักษณ์อักษรกับผู้ประกอบการนำเที่ยวในประเทศ ตลอดจนเครือข่ายผู้ประกอบการการท่องเที่ยวอย่างเป็นมิตร (FTO) เกี่ยวกับการท่องเที่ยว/กิจกรรม

2) ผู้จัดการที่พักของชุมชนยังไม่ได้รับหนังสือรับรองภายใต้มาตรฐานที่เกี่ยวข้องซึ่งจัดทำขึ้นโดยมีเป้าหมายเพื่อปรับปรุงบริการด้านที่พัก (เช่นมาตรฐานโฮมสเตย์ของอาเซียน) รวมทั้ง มีบันทึกการมาถึง การกลับออกไปและการกลับมาใหม่ของผู้มาเยือนในพื้นที่ส่วนกลาง ผู้จัดการที่พักยังไม่ได้มีการลงชื่อรับรองและทำตามข้อพึงปฏิบัติของผู้จัดการที่พักสำหรับการท่องเที่ยวโดยชุมชนของอาเซียน

3) มักุเทศก์ของชุมชนยังไม่ได้รับการรับรองตามมาตรฐานที่เกี่ยวข้อง และยังไม่ได้มีการลงชื่อรับรองและทำตามข้อพึงปฏิบัติของผู้จัดการที่พักสำหรับการท่องเที่ยวโดยชุมชนของอาเซียน

4) ชุมชนยังไม่มีระบบการบันทึกข้อมูลการท่องเที่ยว/กิจกรรมของนักท่องเที่ยว รวมทั้งเวลาออกเดินทางและเวลากลับ

5) ชุมชนยังไม่มีกระบวนการแบ่งส่วนของตลาดที่เป็นกลุ่มเป้าหมายพร้อมทั้งบริการที่ต้องการ ส่งผลให้ชุมชนยังไม่มีผลิตภัณฑ์และบริการที่เหมาะสมและมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นเพื่อสนองตอบความต้องการของตลาดที่ระบุไว้ อีกทั้งชุมชนยังไม่มีโปรแกรมด้านการตลาดที่มีเป้าหมายชัดเจนและคุ้มค่าเพื่อดึงดูดส่วนแบ่งของตลาดที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย

สรุปผลการศึกษา

จากการประเมินศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของชุมชนวัฒนธรรมชาวภูยกู๋บ้านกู่ โดยใช้แบบประเมินมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนอาเซียน สามารถสรุปได้ว่า ชุมชนวัฒนธรรมชาวภูยกู๋บ้านกู่ผ่านเกณฑ์การประเมิน จำนวน 120 เกณฑ์ ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินจำนวน 51 เกณฑ์ จากทั้งหมด 171 เกณฑ์มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนอาเซียน **จุดแข็งของชุมชน** ได้แก่ ชุมชนนำเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตมาสร้างเป็นผลิตภัณฑ์ การท่องเที่ยว ได้แก่ การแต่งกายของชาวภูยกู๋ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะคือผู้หญิงสวมเสื้อทำจากผ้าเก็บย้อมด้วยมะเกลือ มีสีดำพื้น ไม่มีลาย นุ่งผ้าซิ่น ขอบด้านบนมีแถบสีแดงขนาดใหญ่ มีผ้าเชวียงบาสีขาว ผู้ชายสวมเสื้อทำจากผ้าเก็บย้อมด้วยมะเกลือ มีสีดำพื้น ไม่มีลายเช่นเดียวกัน นุ่งโสร่ง และขาดเอดด้วยผ้าขาวม้าลายปลาไหล ชุมชนนำเสนอ *ละแวกตาม* หรือแกงมันปู และขนม *ไพรกะซัง* อาหารและขนมพื้นถิ่นมาให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้และร่วมทดลองปรุงอาหารด้วยตนเอง นอกจากนี้ยังมีฐานกิจกรรมอื่นที่สำคัญได้แก่ การสานหมวกจากใบตาล พิธีกรรม *แกลมอ* พิธีกรรมที่ชุมชนบ้านกู่ เป็นต้น **จุดอ่อนของชุมชน** ได้แก่ มักุเทศก์ท้องถิ่น ผู้จัดการที่พัก และผู้ประกอบการของชุมชนยังไม่ได้รับการรับรองตามมาตรฐาน

ข้อสรุปของการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาสู่การเป็นการท่องเที่ยวโดยชุมชนมาตรฐานอาเซียน พบว่าชุมชนวัฒนธรรมชาวภูยกู๋บ้านกู่ ควรพัฒนาตนเองใน 5 ด้าน ดังต่อไปนี้ 1) พัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อการท่องเที่ยวเพื่อสร้างความยั่งยืนให้กับการท่องเที่ยวโดยชุมชน 2) พัฒนาคุณภาพและความเชี่ยวชาญของมักุเทศก์ท้องถิ่น 3) พัฒนาคุณภาพของการท่องเที่ยวและกิจกรรมต่างๆ 4) พัฒนาคุณภาพของบริการอาหารและเครื่องดื่ม 5) พัฒนาคุณภาพของที่พักในชุมชน

ภาพที่ 2 ฐานกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพของชุมชนวัฒนธรรมชาวกูย บ้านกู่ อำเภอบางแก้ว จังหวัดศรีสะเกษ
ที่มา: ผู้วิจัย

การอภิปรายผล

ผลของการศึกษาเรื่อง การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนสู่มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนอาเซียน กรณีศึกษา บ้านกู่ อำเภอบางแก้ว จังหวัดศรีสะเกษ สามารถอภิปรายจากข้อค้นพบของการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

ชุมชนวัฒนธรรมชาวกูยมีรูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้และสัมผัสวิถีชีวิตของชนชาติพันธุ์ชาวกูย ได้แก่ การเรียนรู้บ้านเรือนที่อยู่อาศัยของชาวกูย อาหารและขนมพื้นบ้านที่สื่อถึงความผูกพันระหว่างชีวิตคนกับธรรมชาติ การแต่งกายที่มีเอกลักษณ์ พิธีกรรมและความเชื่อของชาวกูย คือ “เกลมอ” เป็นการรักษาอาการเจ็บป่วยของคนไข้ด้วยวิธีพื้นบ้านดั้งเดิม เรียนรู้ขั้นตอนและวิธีการผลิตเส้นไหมและแปรรูปผ้าไหม การย้อมไหมจากสีธรรมชาติ ลวดลายการทอ ตลอดจนการย้อมผ้าจากมะเกลือ ใช้วัตถุดิบและส่วนผสมจากธรรมชาติ นอกจากนี้ ชุมชนยังมีการผลิตสินค้าที่ระลึกจากวัสดุเหลือใช้ เช่น ดอกกลาดวนจากรังไหม ดินสอรังไหม หมวกใบตาล และงานจักสานต่างๆ เป็นต้น การนำเกณฑ์ประเมินมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนอาเซียนมาทำการวัดผล การดำเนินงานของชุมชนวัฒนธรรมชาวกูยบ้านกู่ ทำให้ชุมชนได้เข้าใจบริบทของตนเอง สามารถกำหนดทิศทางการทำงานที่มีประสิทธิภาพได้ ซึ่งมีความสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ธงชัย ภูวนาวิจิตร และคณะ ที่ศึกษาศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดเชียงรายในพื้นที่ชุ่มน้ำเวียงหนองล่อง พบว่า มีการนำอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ยังปรากฏชัดเจน ทั้งอัตลักษณ์ด้านสถาปัตยกรรม อัตลักษณ์ด้านภาษา อัตลักษณ์ด้านประเพณี ความเชื่อ การละเล่นและเพลงของกลุ่มชาติพันธุ์ รวมถึงอัตลักษณ์ด้านทักษะ องค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยใช้ศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชน เช่น การแสดงแสงสีเสียงเวียงโยนกนครของกลุ่มเยาวชนสืบศิลป์ล้านนาตำบลท่าข้าวเปลือก การจัดเลี้ยงขันโตกอาหารท้องถิ่น และมีการพัฒนาไปสู่การท่องเที่ยวเรียนรู้อาหารพื้นถิ่น (Cooking Class) ตลอดจนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ปুষตจากมูลควายของกลุ่มสามัคคีปางควาย และผลิตภัณฑ์น้ำปลาเวียงหนองล่องของกลุ่มอาชีพประมง กลายเป็นสินค้าที่จำหน่ายได้ในท้องถิ่นและสนับสนุนการท่องเที่ยวของชุมชน

ข้อสรุปของการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาสู่การเป็นการท่องเที่ยวโดยชุมชนมาตรฐานอาเซียน พบว่าชุมชนวัฒนธรรมชาวกูยบ้านกู่ควรพัฒนาด้านใน 6 ด้าน คือ 1) พัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อการท่องเที่ยวเพื่อสร้างความยั่งยืนให้กับการท่องเที่ยวโดยชุมชน กล่าวคือ ชุมชนเป็นแหล่งศึกษาดูงานของหน่วยงานภาครัฐ แต่ยังขาดการออกแบบกิจกรรมเพื่อรองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวทั่วไป ทั้งที่มีแหล่งที่มาจากบริษัททัวร์และเดินทางเอง 2) พัฒนาคุณภาพและความเชี่ยวชาญของมัคคุเทศก์ท้องถิ่น ผู้นำเที่ยวในชุมชน มีความเข้าใจลึกซึ้งเฉพาะฐานเรียนรู้ของตนเอง แต่ขาดทักษะเลือกกิจกรรมและนำเสนอเป็นเรื่องราวที่เหมาะสมกับความต้องการของนักท่องเที่ยว 3) พัฒนาคุณภาพของการท่องเที่ยวและกิจกรรมต่างๆ เนื่องจากชุมชนเป็นศูนย์เรียนรู้ของชุมชนใกล้เคียงและหน่วยงานต่างๆ จึงยังขาดการพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้ รวมถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรที่ถูกนำมาใช้เพื่อบริการนักท่องเที่ยว 4) พัฒนาคุณภาพของที่พักในชุมชน การบริการอาหารและเครื่องดื่ม โดยที่พัก รวมถึงอาหารและเครื่องดื่มที่จัดไว้บริการนักท่องเที่ยวมีมาตรฐานด้านความสะอาดและ

สุขลักษณะ อยู่ในระดับต่ำ สอดคล้องกับ พจนา สวนศรี และคณะ ได้ศึกษาเงื่อนไขและข้อจำกัดของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการรองรับมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนของไทย พบว่า ชุมชนขาดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งต่อการบริหารจัดการโดยภาพรวม ส่วนใหญ่จะมีความเข้าใจในด้านทรัพยากรธรรมชาติ ด้านสุขภาพ/สุขอนามัย ด้านคน/สังคม ด้านผลประโยชน์ และด้านคุณภาพการบริการอยู่แล้ว มีเพียงบางชุมชนเท่านั้นที่มีประสบการณ์ด้านการวิเคราะห์และวางแผนทางการตลาด เพราะมีประสบการณ์ทำงานร่วมกับบริษัททัวร์ และศูนย์ประสานงานเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนส่วนใหญ่ขาดการพัฒนานักสื่อความหมายท้องถิ่นอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ให้มีทักษะในการสื่อความหมายนำเสนอได้อย่างน่าสนใจ รวมถึงยังขาดความรู้เรื่องการปฐมพยาบาลเบื้องต้น ชุมชนโดยส่วนใหญ่ขาดกิจกรรมที่ให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการรักษาสีงแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง และชุมชนส่วนใหญ่ขาดระบบและผู้รับผิดชอบการติดตามคุณภาพในการให้บริการของบ้านพัก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะมี 2 ประเด็น คือ ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปมีรายละเอียด ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้ มีดังนี้

1.1 ชุมชนควรประสานการทำงานกับหน่วยงานเอกชนและบริษัทนำเที่ยวทั้งในและต่างประเทศเพื่อขยายตลาดกลุ่มนักท่องเที่ยวทั่วไป

1.2 ผู้นำเที่ยวในชุมชนควรพัฒนาทักษะคัดเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมกับกลุ่มนักท่องเที่ยว และควรมีการถ่ายทอดความรู้ให้กับเยาวชน รุ่นต่อไป เพื่อสืบทอดองค์ความรู้และทักษะในการนำเที่ยวในชุมชน

1.3 ผู้จัดทำที่พัก อาหาร และเครื่องดื่มประจำชุมชนควรศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับมาตรฐานของที่พัก การประกอบและ การปรุงอาหารและเครื่องดื่มที่ได้มาตรฐานถูกหลักอนามัย

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป มีดังนี้

2.1 นอกจากประเด็นด้านมาตรฐานแล้ว ควรมีการศึกษาการตลาดการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยเฉพาะการท่องเที่ยวโดยชุมชนในเขตพัฒนาการท่องเที่ยวอารยธรรมอีสานใต้ เพื่อสร้างแนวทางที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในเขตฯ นี้

2.2 ควรมีการศึกษาร่วมกันกับชุมชนชาวกูยในจังหวัดใกล้เคียง และชุมชนชาติพันธุ์อื่นๆ คือ เขมร ลาว และเยอ ในอนาคต

2.3 ควรมีการศึกษาประเด็นมาตรฐานการท่องเที่ยวชุมชนร่วมกับประเด็นการจัดการท่องเที่ยวมาตรฐานอื่นๆ เช่น หมู่บ้านโอท็อป เพื่อการท่องเที่ยว (OVC) การท่องเที่ยวโอท็อปวิถี การท่องเที่ยวเชิงอาหาร เป็นต้น

2.4 ควรมีการศึกษาการวางระบบและการพัฒนาศักยภาพนักเล่าเรื่องของกลุ่มชาติพันธุ์ เขมร ส่วน ลาว เยอ

เอกสารอ้างอิง

ธงชัย ภูวนาถวิจิตร และคณะ. (2558). การบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนเพื่อรองรับการรวมกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย (สกว).

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564). สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. สำนักนายกรัฐมนตรี.

พจนา สวนศรี และคณะ. (2557). การพัฒนามาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนสำหรับภูมิภาคอาเซียนสู่ความเป็นสากล. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดศรีสะเกษ. (2559). รายงานการประชุมข้าราชการสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดศรีสะเกษ ประจำเดือนมกราคม 2559. ครั้งที่ 1/2559. วาระที่ 4.19. สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดศรีสะเกษ.